

قال الله تعالى:

{ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا }

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt Hakkında Şöyle
Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm kötülükleri gidermek
ve sizi tertemiz kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Sünnî ve Şii kaynaklarında Allah Resülü'nden (s.a.a) rivayet edilen çok sayıdaki hadis, bu ayetin Âl-i abadan olan beş kişi hakkında nazil olduğunu, Ehl-i Beyt ifadesinin onlara has bir ifade olduğuna ve onların Muhammed (s.a.a), Ali, Fatıma, hasan ve Hüseyin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) olduğuna delalet etmektedir. Örnek olarak bk: Müsned-i Ahmed (h. 241), c.1, 331; c.4, s.107; c.6, s.292 ve 304; Sahih-i Müslim (h. 261), c.7, s.130; Sünen-i Tirmizî (h. 279), c.5, s.361 ve...; es-Sünenü'l-Kubra, Nesaî (303), c.5, s.108 ve 113; ez-Zeriyetu't-Tahireti'n-Nebeviyye, Dulabî (h.310), s.108, el-Müstedrek-u Ale's-Sahihayn, Hakim Nişaburî (h. 405), c.2, s.416; c.3, s.133, 146 ve 147; el-Burhan, Zerekşî (h.794), s.197; Fethu'l-Barî, Şerh-u Sahih-i Buharî, İbn Hacer Askalanî (h.852); c.7, s.104; Usul-i Kâfî, Kuleynî (h.328), c.1, s.287; el-İmamet-u ve't-Tebisiret-u İbn Babeveyh (h.329), s.47, h.29; Deaimu'l-İslam, Mağribî, (h.363), s.35 ve 37; el-Hisal, Şeyh Saduk (h.381), s.403 ve 550; el-Emalî, Tusî (h.460), h:438, 482, 783 ve yine aşağıdaki kaynaklarda bu ayetin tefsirine bakınız: Camiu'l-Beyan, Taberî (h.310); Ahkamu'l-Kur'an, Cessas (h.370); Esbabu'n-Nüzul, Vahidî (h.468); Zadu'l-Mesir, İbn Cevzî (h.597); el-Cami-u Li Ahkami'l-Kur'an, Kurtubî (h.671); Tefsir-i İbn Kesir, (h.774), Tefsir-i Sa'lebî (h.825); ed-Durru'l-Mensur, Siyutî (h.911); Fethu'l-Kadir, Şevkanî (h.1250); Tefsir-i Ayyaşî (h.320); Tefsir-i Kummî (h.329); Tefsir-i Fırat-ı Kufî (h.352), ulu'l-emir ayetinin altında; Mecmau'l-Beyan, Tabersî (h.560) ve çok sayıdaki diğer kaynaklar.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: |
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ:
كِتَابَ اللَّهِ، وَعِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي،
مَا إِن تَمَسَّكُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا
أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى
يُرْدَا عَلَيَّ الْخَوْضَ.

(صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن دارمي، ج ٢، ص ٤٣٢، مسند احمد،
ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٦٧، ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک
حاکم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و...)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: – Biri–Allah’ın kitabı ve –diğeri–itretim, Ehl–i Beytim. Bu ikisine sımsıkı sarıldığımız müddetçe asla sapmazsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun başında bana varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.

(Sahih–i Müslim, c.7, s.122; Sünen–i Daremi, c.2, s.432; Müsned–i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26, 59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek–i Hakim, c.4, s.109, 148, 533 vs...)

Sahabenin Adaleti ÜZERİNE

Sahabenin Adaleti ÜZERİNE

نام كتاب: في رحاب اهل البيت^ع ج2 نظرية عدالة الصحابة
تهیه کنندہ: اداره ترجمہ مجمع جهانی اہل بیت^ع
مؤلف: گروه پژوهش - سید عبدالرحیم الموسوی
مترجم: جعفر بندی داریا
زبان ترجمہ: ترکی

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

SAHABENİN ADALETİ ÜZERİNE

Yazan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı Telif Heyeti

Çeviren: Cafer BENDİDERYA

Son Okur: Murtaza Turabi

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu

Dizgi ve Mizanpaj: Derya

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2010

Yayımlayan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

Mütercim:
Cafer BEND/DERYA

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZ—9

EHL-İ BEYT METEBİNDE SAHABENİN ADALETİ
GÖRÜŞÜ—13

“Sahebe” Kavranının Lügat Anlamı—14

Gerçek Sahabeler—15

İmam Ali'nin (a.s) Buyruklarında Gerçek Sahabeler—16

İmam Zeynulabidin'in (a.s) Hakiki Sahabelere Duası—17

Abdullah b. Abbas'ın Gerçek Sahabeleri Tavsifi—18

Sahabelerin Tümünün Adil Oldukları Görüşü—18

Bütün Sahabelerin Adil Oluşunun Delilleri—19

SAHABENİN ADALETİ GÖRÜŞÜNÜN İNCELEMESİ—21

a- Kur'an-ı Kerim'in Işığında, Sahabenin Tümünün Adil Oluşu
Görüşü—21

b- Hz. Peygamberin (s.a.a) Sünnetinde Sahabelerin Tümünün
Adaleti—24

c- Tarihte Sahabelerin Tümünün Adaleti Mevzuu—27

Konunun Tamamlanması İçin Örnekler:—28

Bu Görüşün Ortaya Çıkma Sebepleri—33

Şia'da Sahabenin Anlamı—34

Sahabe Hakkında Şia'nın Görüşünün Özeti:—36

YAYINCININ ÖNSÖZ

İhtilaf insanların tabiatından kaynaklanan bir durumdur; Allah Teala güzel ihtilafların iman çerçevesinde kalmasını ister; işte bu nedenle şimdiye kadar ihtilafa düşen kişilerin tümünün kabul ettiği sabit bir ölçü yoktur. Oysa Allah Teala, insanlar ihtilaf ettikleri konuda müracaat etmeleri için Kur'an'ı indirdi.¹

Bu eşsiz hak dışında dünya işleri hiçbir şeyle yoluna girmez. Mutlak tevhid kuralı üzerine kurulan Kur'an-ı Kerim de bunu vurgulamaktadır. Daha sonra inhiraf ve sapmalar meydana gelmiş, hurafe ve efsaneler ortaya çıkmış, nihayet insanlar bu büyük kaynaktan uzaklaşmışlardır.

Buradan anlaşılıyor ki, insanlar heva ve heveslerine uyarak azgınlık ve dalaletle düşmeleri söz konusu olduğu için hak ve batıl konusunda hakem olamazlar.

Kur'an-ı Kerim nazil olmasına rağmen, heva ve hevesler insanları şuraya buraya çekmekte, tamahları, eğilimleri, korku ve dalaletler onları Kur'an'ın hükmünü kabullenmekten ve Kur'an'ın hükümlerine götürecek hakka müracaat etmekten alıkoymaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in apaçık nassına göre² insanları ihtilaf ve inada sürükleyen etken haddi aşmak ve azgınlıktır.

İhtilaf ve tefrikanın diğer bir nedeni ise cehalettir. Cahil, bilmediği şeyi âlimden sormalıdır. Nitekim Allah Teala şöyle buyuruyor: "**Bilmiyorsanız zikir ehline sorun.**"³

İşte bu nedenle cahilin, aklın kabul ettiği ve akıl sahiplerinin

1- Bakara, 213.

2- Bakara, 213.

3- Enbiyâ, 7; Nahl, 43.

uyguladıkları bu ilkeyi çiğnemesi haddi aşmak, ihtilaf ve tefrikayı önleyecek apaçık kuralları ayaklar altına almaktır.

İslam, gerçekleri Kur'an-ı Kerim'e ve kendi nefsinden konuşmayan, konuştuğu her şey bir vahiy olan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine yansıyan Allah'ın ebedi dinidir.

Allah ve Resulü, Efendimizin hayatında olduğu gibi vefatından sonra da ümmetin ihtilafa düşeceğini biliyorlardı.

İşte bu nedenle Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin Allah Resulü'nü (s.a.a) izlemesi için Kur'an-ı Kerim onlar için bir meşale kılınmış, anlayıp tefsir edemedikleri konular için de onlara Ehl-i Beyt (a.s) sunulmuştur. Çünkü Ehl-i Beyt (a.s) her türlü çirkinlik ve kötülükten temiz tutulmuş, Kur'an-ı Kerim onların dedesi Muhammed Mustafa'ya (s.a.a) nazil olmuş, onlar da Kur'an'ı ondan almış, idrak ederek uygulamışlardır. Allah Teala onlara hiç kimseye vermediği bir şeyi vermiştir... Nitekim Resulullah (s.a.a) da meşhur Sekaleyn hadisinde onların kapsamlı merciliklerini vurgulamıştır. Böylece onlar da büyük bir gayretle Allah'ın dinini ve Kur'an-ı Kerim'i yanlış anlaşılma ve yanlış tefsir edilmekten korumaya çalışmış ve onun yüce anlamlarını insanlara anlatmak ve açıklamak yolunda çaba harcamışlardır. Böylece ümmetin mercii ve Müslümanların sığınağı olmuşlar, büyük bir sabırla zihinlerde oluşan soru ve şüpheleri gidermişlerdir. Onların bize ulaşan mirasları, kendilerine soru yöneltenlere ve onlarla konuşanlara karşı sergiledikleri güzel muamelelerini, güç ve derinliklerini ortaya koymaktadır; bu da onların ilmi merciliklerine delalet etmektedir.

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası İslam öğretilerinin çeşitli dallarına yer veren kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca bu berrak sudan almaya hazırlıklı kişiler yetiştirmiş, İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-

i Beyt'ini (a.s) izleyen büyük alimler sunmuş, yurt içi ve yurt dışından gelen çeşitli düşüncelere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerini yok etmiştir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisi ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmaya, çeşitli mezhep mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli bir şekilde defetmeye ve asırlar boyu onlara iyi bir şekilde karşı koymaya girişmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulemasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar; çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünürlerle hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslümanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere verdiği reddiye, soru-cevap ve tartışmalarla elde ettiği zengin tecrübeleriyle hakikate susamışlar için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiği bir sırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğu gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünürleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna da değinmemiz gerekiyor ki, bu araştırma mecmuası Hücetü'l-İslam Şeyh Ebulfazl İslamî'nin başkanlığında, ilim ve fazilet sahibi arkadaşlarının yardımıyla özel bir heyette hazırlanmıştır. Bu mecmuanın hazırlanmasında emeği geçen kişiler şunlardır: Seyyid Munzir Hekim, Şeyh

Abdulkerim Behbehanî, Seyyid Abdurrahim Musevî, Şeyh Abdulemir Sultanî, Şeyh Muhammed Eminî, Şeyh Muhammed Haşim Amulî, Seyyid Muhammed Rıza Âl-i Eyyub, Şeyh Ali Behramî, Hüseyin Salihî ve Azim Ukabî.

Bu mecmuada emeği geçen yukarıdaki kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacı Şeyh Muhammed Hadî Yusufî Garavî, Şeyh Caferu'l-Hadî, Üstad Sahib Abdulhamid'e ve bu eseri Türkçe'ye kazandıran sayın "Cafer Bendiderya"ya teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. Şahid olarak Allah yeter.

**Dünya Ehl-i Beyt (a.s)
Kurultayı
Kum**

EHL-İ BEYT METEBİNDE SAHABENİN ADALETİ GÖRÜŞÜ

Sahabenin adaleti görüşü:

Bundan maksat, gerçekten az bir zaman da olsa Allah Resulü (s.a.a) ile birlikte olan kimsenin adil olduğu, yalan konuşmayacağı ve hata işlemeyeceğidir. Böyle bir kişinin dediği söze, rivayet ettiği hadise uymak caiz olduğu gibi onunla diğerlerine karşı delil de getirilebilir.

Bu görüş, Emevî yöneticiler döneminde, onların uygulamalarını temize çıkarmak ve onlara meşruiyet kazandırmak amacıyla özel bir siyasî zaman diliminde ve özel bir takım siyasi hedeflerle ortaya atılmıştır.

Bazı bidatçiler bu görüşü ortaya atıp İslam ümmeti arasında yaymayı üstlendiler ve bunu Kur'an-ı Kerim'in kendilerinden her türlü çirkinliği uzak tutup tertemiz kılarak masum olduklarını bildirdiği Ehl-i Beyt'in konum ve makamına gölge düşürebilmek için gerekçe bildiler.

Bu görüşü savunanlar onu güçlendirmek için delil toplamaya ve ona bilimsel bir çehre kazandırmaya çalışmalarına rağmen ulemeden büyük bir grup bu görüşü reddedip delillerini eleştirerek onun sonuçlarına bağlı kalmadılar; nitekim bu görüşü savunanların kendileri de, halifelerin, yönetimlerini kabul etmeyen bazı sahabelere karşı tutumlarında bu görüşün sunucuna bağlı kalmamışlardır.

Biz burada sahabenin adaleti hususunda Ehl-i Beyt mektebinin görüşüne ve onun doğruluğuna vakıf olmak için "sahabe" sözcüğünün lügat anlamına değinecek, sonra bu konuda Kur'an-ı Kerim'in görüşünü inceleyeceğiz. Peşinden Ehl-i Beyt'ten gelen nasslara, bu görüşün delillerine, bu konudaki

tartışmaya ve son olarak da bu görüşün çıkışının ve yayılmasının sebeplerine değineceğiz.

“Sahebe” Kavranının Lügat Anlamı

Ragıb İsfahanî diyor ki: “Sahib” beraberinde olan şey anlamındadır... Bu birliktelik maddî şeyle olabileceği gibi manevi ve niyetle de olabilir.

Bir şeye malik olan kimseye “onun sahibi” denilir. Yine bir şeyde tasarruf etme hakkına sahip olan kimseye de onun sahibi denir.

Berberlik bir süre kalmayı gerektiriyor; bu nedenle beraberlik içtima ve bir arada toplanmaktan daha derin mana ifade eder. O halde bütün beraberlikler içtimadır; fakat her içtima birliktelik değildir.¹

Kur'an-ı Kerim'de, yakın anlamları ifade eden sözcüklerde lügat kitaplarında kaydedilen anlam teyit edilir. Ve o da inanç ve davranış birliğine dikkat etmeksizin içtima, görüşme ve kalmakla gerçekleşen beraberlik ve muaşeretir. Kur'an-ı Kerim bu sözcüğü muaşeret için kullanmıştır.

Kelimeler üzerinde araştırma yapan bir kişi, bu kelimenin Kur'an-ı Kerim'de 97 defa “tusahibni”, “sahibuhuma”, “sahibuhu”, “sahibetuhu”, “eshab”, “eshabuhum” kalıplarıyla söylediğimiz bu mutlak anlamda zikredildiğini görür.

Dolayısıyla sahabe sözcüğünün lügatçilerin kaydettiği lügat anlamıyla Kur'an-ı Kerim'de geçen anlamı arasında hiçbir fark yoktur.

Peygamber Efendimizin sünnetinde de “sahabi” kavramı, ister gerçekten Efendimize iman etsin ister görünüşte, onunla düşüp kalkan ve onunla birlikte olan kimse için kullanılmıştır. İleride “sahabi” kavramı için getireceğimiz rivayetler müminleri

1- Mufredat-u Elfaz-ı Kur'an-ı Kerim, Ragıb İsfahanî, s.275.

kapsamına aldığı gibi münafıkları da kapsamaktadır.

Ömer b. Hattab, Peygamber Efendimizden (s.a.a) meşhur münafık Abdullah b. Ube b. Ebi Sellul'u öldürmesini istediği zaman Efendimiz şöyle buyurdu: “*Ey Ömer! İnsanlar, Muhammed ashabını öldürüyor derlerse ne olacak?!*”¹

Kısacası; Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünnetinde “sahabi” kavramı hatta Abdullah b. Ubey b. Ebi Sellul gibi münafıklık ve fasıklığıyla meşhur olan kişileri de kapsamına alacak geniş bir anlam ifade ediyorken münafıklığını saklayan bir kimse için kullanılabileceği de besbellidir; çünkü Efendimiz “*Ashabımın arasında münaflıklar vardır*” buyurmuştur.²

Gerçek Sahabeler

Peygamber Efendimizin (s.a.a) gerçek sahabeleri, onu gören, onunla birlikte olma şerefine nail olan ve İslam dinini yayma ve insanları İslam'a davet etmenin getirdiği zorlukların önemli bir bölümüne katlanan Müslümanlardır; nitekim onlardan büyük bir bölümü Peygamber Efendimize ve onun peygamberliğine inanmaları nedeniyle canlarını ve mallarını vermiş, böylece İslam'ın nurunun canlandırmış beldeleri de kuşatmasını sağlamışlardır. Dolayısıyla; onların kılıçlarının ışıltısı, bileklerinin gücü ve direnişleri olmasaydı dinin sütunu yükselmezdi.

Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünnet-i şerifinde araştırma yapan bir kişi Kur'an ve sünnette gerçek sahabelerin oldukça fazla övüldüklerini görecektir. Allah Teala şöyle buyuruyor:

“Muhammed Allâh'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar,

1– es–Siretu'n–Nebevî, İbn Hişam, c.3, s.303; es–Siretu'n–Nebeviye, İbn Kesir, c.3, s.299; Esbabu'n–Nuzul, Vahidî, s.452.

2– Müsned-i Ahmet, c.5, s.40; Tefsir–u Kur'ani'l–Azim, İbn Kesir, c.2, s.399.

kâfirlere karşı katı, birbirlerine karşı merhametlidirler. Onların, rükû' ve secde ederek Allâh'ın lütuf ve rızâsını aradıklarını görürsün. Yüzlerinde secde izinden nişanları vardır. Onların Tevrât'taki vasıfları ve İncil'deki vasıfları da şöyle bir ekin gibidir ki, filizini çıkardı, onu güçlendirdi, kalınlaştı, derken gövdesinin üstüne dikildi, ekincilerin hoşuna gider, onlara karşı kâfirleri de öfkelenendirir bir duruma geldi. Allâh onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfât va'detmiştir.”¹

Onlar Allah ve Resulü'ne (s.a.a) yardım etmiş, Allah'ın dinini ihya etmiş, İslam hükümetinin direklerini yükseltmiş ve cahiliyeti yok etmişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'de sahabeyi metheden ve onlara oldukça fazla övgüler yağdıran ayetler vardır. Muhacir, Ensar ve onları izleyenlerin hakkında nazil olan ayetleri okuyanlar onların yüce makamlarına gıpta ederler; ağacın altında Allah Resulüne (s.a.a) biat edenler hakkında nazil olan ayetleri dinleyenler Allah Teala ile yaptıkları ahitlere, verdikleri sözlerine sadık kalan mümin gruba karşı şevkten kalpleri titrer.

İmam Ali'nin (a.s) Buyruklarında Gerçek Sahabeler

İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “*Allah'm salâtı ona ve soyuna olsun Rasûlullah'la beraberdik, babalarımızı, oğullarımızı, kardeşlerimizi, amcalarımızı öldürüyorduk. Bu, doğru yolda yürüyerek, mihnetlere sabrederek, düşmanla savaşa sarılarak ancak inancımızı arttırmada; teslimiyetimizi çoğaltmadaydık. Gerçekten de bizim her birimiz, düşmanımızdan birine saldırmada, iki esrik deve gibi boğuşmada, dövüşmedeydik. Dövüşenlerin ikisi de birbirinin canına susamıştı. Kim, ömrüne ölümü sunacak, hangisi hangisini ölümle suvaracak, onu gözetmedeydi; ona bakmadaydı. Kimi olurdu, biz düşmanımıza üst olurduk, kimi de düşmanımız bize üs olurdu. Allah,*

1– Fetih, 29.

doğruluğumuzu görünce düşmanımızı alçalttı; bize yardım etti; sonra Müslümanlık yerleşti; üst olup karar kıldı. Ömrüm hakkı için ki bu işe, sizin sarıldığımız gibi sarılsaydık dinin bir direği bile dikilmezdi; iman bağında bir dal bile yeşermezdi.”¹

Yine sahabeyi tavsif edip onların makam ve mevkiinin yüceliğini anlatarak onların yokluğundan üzüntüsünü dile getirip şöyle buyurmuştur:

“Ben, Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Muhammed'in ashabını gördüm; içinizde onlara benzer bir kişi bile göremiyorum. Onlar, saçları dağılmış, toza toprağa bulanmış bir halde sabahlarlar, gecelerini namazla geçirirlerdi. Kimi alımlarını toprağa koyarlardı, kimi yüzlerini. Kıyâmeti andılar mı, köz gibi yanarlardı.”²

Yine onlara karşı iştiyaktan içim içim yanarak buyuruyor ki: *“Nerede din yolunda yürüyüp giden, gerçek uğruna can verip göçen kardeşlerim benim? Nerede Ammâr, nerede Teyyihânoğlu, nerede Zü's-Şehâdeteyn? Nerede ölüm için birbirleriyle ahitleşenler, nerede şahâdetlerinden sonra zâlimlere başları gidenler?”*

Eyvah Kur'an'ı okuyup hükmünü tutan, yerine getiren, farzı düşünüp icrâ eden, sünneti diriltan, bidati öldüren, savaşa çağrılmaca koşup gelen, kendilerine emredene uyan kardeşlerim benim.”³

İmam Zeynulabidin'in (a.s) Hakiki Sahabelere Duası

İmam Zeynulabidin (a.s) Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sahabelerine şöyle dua ediyor:

“Allah'ım, özellikle de Muhammed'in ashabının, sahâbiliği bilip hakkını edâ edenlerin, ona yardımda güzel bir imtihan

1- Nehcu'l-Belaga, 56. hutbe.

2- Ae. 97. hutbe.

3- Ae. 182. hutbe.

verenlerin, onu destekleyip himaye edenlerin koşarak elçiliğine inananların, davetini kabulde yarışıp öne geçenlerin, Rabbinin mesajlarını duyururken kendisine icabet edenlerin; dâvâsı uğruna eşlerinden, çocuklarından ayrılanların, nübüvvetini sağlamlaştırmak için babalarıyla, oğullarıyla savaşıp onun bereketiyle zafere ulaşanların... kendinden bir mağfîret ve rızvanla an.”¹

Abdullah b. Abbas'ın Gerçek Sahabeleri Tavsifi

Muaviye bir gün İbn Abbas'tan bazı şeyleri sorduktan sonar sahabelerin makamını anlatmasını istedi. Bunun üzerine İbn Abbas şöyle dedi:

“Onlar din öğretilerini tebliğ ediyor, Müslümanlara dinde çaba harcamayı nasihat ediyorlardı. Nihayet yolları güzelleşti, vesileleri güçlendi, Allah'ın nimetleri aşikar oldu, dini istikrar buldu, alametleri açığa çıktı, onların vesilesiyle şirki alçalttı ve şirkin başlarını yok etti, öğretilerini yok etti; böylece Allah'ın adı yüceldi ve kafirler alçaldıkça alçaldı.”²

Sahabelerin Tümünün Adil Oldukları Görüşü

Demişlerdir ki: *“Sahabe, Allah Resulü'ne (s.a.a) inarak günün az bir bölümü bile olsa onu mülakat eden ve Müslüman olarak ölen kimsedir. Bütün sahabeler adildirler; onlar eleştirilmez, kusurlu oldukları söylenemez. Onlara kusur bulan zındık olur.”³*

Bu görüşe göre, sahabelerin rivayet ettikleri her şey doğrudur ve sahabelerden hiç biri eleştirilemez.

1 - Sahife-i Seccadiye, 4. dua. Sahife-i Seccadiye İmam Zeynulabidin'in dualarının toplandığı kitaptır. Ehl-i Beyt mektebi izleyicileri sürekli bu kitaptaki duaları okurlar.

2- Murucu'z-Zeheb, Mesudî, c.3, s.66, 425, 426.

3- el-İsabe Fi Temyiz-i Sahabe, Askalanî, c.1, s.11.

Ehl-i Sünnet, sahabelerin hepsinin adil oldukları konusunda ittifak etmiş ve yenilikçilerden az bir grup dışında kimse buna muhalefet etmemiştir.

Hatib Bağdadî, “el-Kifaye”de şöyle der: “Onların tümü kendilerinden sonra gelen herkesten ve bütün adil kişilerden üstündürler.”

Ebu Muhammed b. Hazm ise şöyle diyor: “Sahabelerin tümü kesinlikle cennettedirler. Onlardan hiç biri cehenneme girmez; çünkü onlar şu ayetin muhatabıdır: **‘Ama bizden kendilerine güzellik geçmiş olanlar, işte onlar, ondan (cehennemden) uzaklaştırılmışlardır.’**”¹

Bu görüşe göre, birinci tabakadan olan Ebusüfyan ve evlatları gibi Emeviler, Mervanoğulları ve hatta Peygamber Efendimizin (s.a.a) sürgün ettiği bütün sahabeler adildirler.

Bütün Sahabelerin Adil Oluşunun Delilleri

Birincisi; bu görüşü savunanlar görüşlerini şu ayetlerle ispatlamaya çalışmışlardır:

“Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmet oldunuz.”²

“Böylece sizi orta bir ümmet yaptık.”³

“Allâh şu mü'minlerden râzı olmuştur ki onlar, ağacın altında sana bi'at ediyorlardı, Allâh onların gönüllerinden geçeni bildi...”⁴

“Muhâcirlerden ve Ensârdan (İslâm'a girmekte) ilk öne geçenler ile bunlara güzelce tabi olanlar... Allâh onlardan

1- el-İsabe Fi Temyiz-i Sahabe, Askalanî, c.1, s.10; el-Cerh-u ve't-Ta'dil, Razî, s.7-9.

2- Âl-i İmran, 110.

3- Bakara, 143.

4- Fetih, 18.

râzı olmuştur, onlar da O'ndan râzı olmuşlardır.”¹

İkincisi; görüşlerini Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünnetiyle ispatlamaya çalışmışlardır; onlara göre bazı rivayetlerde sahabelerin hiç birini müstesna etmeksizin hepsinin adil oldukları geçmektedir. Resul-i Ekrem'den (s.a.a) bu konuda şöyle rivayet edildiği iddia edilmiştir:

“Ashabım yıldızlar gibidirler; hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz.”

“Asırların en üstünü benim asırdır; sonra ondan sonraki asır, sonra da ondan sonraki asır.”

“Ashabıma saygı göstererek benim saygınlığımı koruyun.”

*“Benim ashabıma küfretmeyin.”*²

1- Tevbe, 100; el-İsabe Fi Temyiz-i Sahabe, Askalanî, c.1, s.9-10; Tefsir-u Kur'ani'l-Azim, İbn Kesir, c.1, s.399; ed-Durru'l-Mensur, Siyutî, c.2, s.293.

2- Sünen-i Tirmizî, h:2302, 2303; Fethu'l-Barî, İbn Hacer, c.7, s.6 ve c.13, s.21; İttihafu's-Sâdeti'l-Muttakin, Zubeydî, c.2, s.223; Telhisu'l-Habir, İbn Hacer, c.4, s.204; el-Bidayet-u ve'n-Nihaye, İbn Kesir, c.6, s.286; Tefsir-i İbn Kesir, c.7, s.493; Tarih-i Bağdad, Hatib Bağdadî, c.2, s.53.

SAHABENİN ADALETİ GÖRÜŞÜNÜN İNCELEMESİ

a- Kur'an-ı Kerim'in Işığında, Sahabenin Tümünün Adil Oluşu Görüşü

Açıktır ki, sahabelerin tümünün adil olduğu görüşü Kur'an-ı Kerim'in ayetleriyle bağdaşmıyor; çünkü Kur'an-ı Kerim'de sahabeler birkaç gruptur. Dolayısıyla sahabeler tek grup bilinip hepsi adil sayılmaz; çünkü onlardan bazıları (İslâm'a girmekte) ilk öne geçenler, ağacın altında biat edenler, muhacirler, fetih sahipleridirler. Ama Kur'an-ı Kerim bunların karşısında diğer bir gruptan da bahsetmektedir; örneğin münafıklardan bahsediyor; ¹ Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) tanımadığı münafıklardan, ² imanı zayıf olan ve kalplerinde hastalık olanlardan, ³ fitnecileri dinleyip itaat edenlerden, ⁴ iyi ve kötü amelleri birbirine karıştıranlardan, ⁵ olaylarla karşılaştıklarında mürtet olanlardan, ⁶ amelleri sözlerini doğrulamayanlardan, ⁷ kalplerine iman girmeyen Müslümanlardan, ⁸ Müslüman görünen, ama yakınlerinde gevşek olmaları nedeniyle İslam'a ısınmaları için kendilerine sadakadan pay verilenlerden ⁹ ve kafirlerin önünden kaçanlardan bahsediyor. ¹⁰

1- Münafikun, 10.

2- Tevbe, 101.

3- Ahzab, 11.

4- Tevbe, 45-47.

5- Tevbe, 102.

6- Âl-i İmran, 154.

7- Hucurat, 6, Secde, 18.

8- Hucurat, 14.

9- Tevbe, 60.

10- Enfal, 15-16.

Bunlar hepsi birbirlerinden farklı konumlarda olan sahabelerdir. Kur'an-ı Kerim onları Peygamber Efendimizin (s.a.a) ashabı saymıştır.

Örneğin bazı ayetler sahabeleri kınamış, onların fasık ve cehennem ehli olduklarına, onlardan bazılarının Allah'a yalan yere iftira ettiklerine, Kur'an-ı Kerim'i tahrif etmeye giriştiklerine değinmiştir; örnek olarak:

1- Kur'an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

“Hiç inanan kimse, (yoldan çıkan) fâsık gibi olur mu? Elbette bunlar bir olmazlar. İnanan ve iyi işler yapanlara gelince, onlar, yaptıklarına karşılık, durulmağa değer cennetlerde ağırlanırlar. Yoldan çıkanların barınacakları yer de ateştir. Ne zaman oradan çıkmak isteseler, yine oraya geri çevrilirler ve onlara: "Yalanlamakta olduğunuz ateş azâbını tadın" denilir.”¹

Tefsir ve tarih kitaplarına bakacak olursak burada müminden maksadın Ali b. Ebutalip, fasıktan ise Velid b. Ukbe'nin olduğu görürüz; Osman b. Afvan bu fasık adamı Kufe'ye, Muaviye ve oğlu Yezid ise onu Medine'ye vali yapmışlardır.²

1- Secde, 18-20.

2- Şevahidu't-Tenzil, Hakim Haskanî el-Hanefî, h:445, 453, 610 ve 626; yine bk. Ali b. Ebutalib, İbn Meğazilî eş-Şafîî, s.324, 370 ve 371; Tefsir-i Taberî, c.21, s.107; el-Keşşaf, Zamehşerî, c.3, s.514; Fethu'l-Kadir, Şevkanî, s.200; Esbabu'n-Nuzul, Siyutî, Celaleyn tefsirinin haşiyesinde, s.550; Ahkamu'l-Kur'an, İbn Arabî, c.3, s.1489; bk. Şerh-u Nehci'l-Belaga, İbn Ebi'l-Hadid, c.4, s.80 ve c.6, s.292; Kifayetu't-Talib, Gencî eş-Şafîî, s.140; ed-Durru'ul-Mensur, Siyutî, c.5, s.178; Zehairu'l-Ukba, Taberî eş-Şafîî, s.88; el-Menakıb, Harezmi el-Hanefî, s.198; Nezmu'd-Dureri's-Simtayn, Zerendî el-Hanefî, s.92; Tezkiretu'l-Havas, Sibt el-Cevzî el-Hanefî, s.207; Metalibu's-Suul, İbn Talha el-Hanbelî, c.6, s.340; Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, c.2, s.148, h:150; Tefsir-i Hazin, c.3, s.470 ve c.5, s.187; Mealimu't-Tenzil, Beğavî eş-Şafîî, el-Hazin'in haşiyesinde, c.5,

2- Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır: **“Allah'a karşı yalan uydurandan, ya da kendisine bir şey vahyedilmemiş iken "Bana vahyolundu" diyenden daha zalim kim var...”**¹

Bu ayet, Osman b. Afvan'ın Mısır'a vali tayin ettiği Abdullah b. Ubey hakkında nazil olmuştur. Allah'a karşı yalan uyduran da odur. Peygamber Efendimiz (s.a.a) onun, Ka'be'nin perdesine sığınsa bile öldürülmesini istemiş; fakat Mekke'nin fethinde Osman b. Afvan yanında getirerek onun için aman dilemiştir. Efendimiz de, öldürülmediğini görünce ona aman vermiştir. Abdullah b. Ubey Kur'an-ı Kerim'i tahrif etmeye kalkışmıştır. İnsanlar arasında en fazla zulmeden odur.²

3- Yine Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçmektedir: **“Ey inananlar, size ne oldu ki: "Allâh yolunda topluca savaşa çıkın!" dendiği zaman yere çakılıp kaldınız? Ahiretense dünyâ hayâtına mı râzî oldunuz? Ama dünyâ hayâtının geçimi, âhiretin yanında pek azdır. Eğer topluca (savaşa) çıkmazsanız, (Allâh) size acı (bir şekilde) azâbeder ve yerinize sizden başka bir topluluk getirir, O'na hiçbir zarar veremezsiniz, Allâh her şeyi yapabildir.”**³

Yine bu ayet apaçık bir şekilde bazı sahabelerin cihattan yüz çevirip dünya hayatının değersiz bir meta olduğunu bilmelerine rağmen ona yöneldiklerini bildiriyor. Bu nedenle Allah Teala onları kınayarak acılı bir azapla ve onları yok edip yerlerine sadık müminleri getirmekle tehdit etmiştir.

s.187; es-Siretu'l-Halebiyye, Halebî eş-Şafî, c.2, s.85; Tahricu'l-Keşşaf, İbn Hacer Askalanî, el-Keşşaf'ın dipnotunda basılmıştır, c.3, s.514; el-İntisaf Fi Mâ Tezmunuhu el-Keşşaf, el-Keşşaf'ın dipnotunda, c.3, s.244.

1- En'am, 93.

2- Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.81; Mekke'nin Fethi babı; el-Cami-u Li Ahkami'l-Kur'an, Kurtubî, c.7, s.39; el-Kamil Fi't-Tarih, İbn Esir, c.2, s.249, Mekke'nin Fethi.

3- Tevbe, 38-39.

Nitekim apaçık bir şekilde onların cihattan yüz çevirdiklerini bildiren birkaç ayette bu tehdit birkaç defa tekrarlanmıştır. Allah Teala şöyle buyurmaktadır: **“Eğer siz yüz çevirirseniz Allah yerinize başka bir kavim getirir. Sonra onlar sizin gibi olmazlar.”**¹

Bu ve benzeri ayetler bazı sahabelerin hatalı tutumları olduğuna ve bu nedenle azarlanmayı hakkettiklerine işaret etmektedir. Aynı şekilde, bu konuda nazil olan ayetlerden sahabelerin tümünün adil olduğu görüşünün Kur'an-ı Kerim'in mefhumuyla da bağdaşmadığı anlaşılmaktadır.

b- Hz. Peygamberin (s.a.a) Sünnetinde Sahabelerin Tümünün Adaleti

Sahabe konusunda Peygamber Efendimizin (s.a.a) gelen hadislere bakacak olursak, bu kavramın apaçık bir şekilde onların doğru konuşanı için kullanıldığı gibi yalan konuşanı için de kullanıldığını görmekteyiz.

Bir takım rivayetler onları methederken diğer bir takım rivayetler de onları kınamaktadır. Peygamber Efendimizden (s.a.a) nakledilen sahabeleri metheden rivayetler şöyledir: *“Allah'ım! Ashabımın hicretini sona erdir ve onları cahiliyete geri döndürme.”*²

Yine, *“Allah'ım! Bu grup bugün yok olacak olursa artık Allah'a tapılmaz.”*

Yine, *“Sırat köprüsünde sizin en sabit olanınız Ehl-i Beytimi ve ashabımı sevenlerinizdir.”*³

Allah Resulü'nden (s.a.a) nakledilen sahabeleri kınayan rivayetler ise şöyledir:

1- Muhammed, 38.

2- Sahih-i Buhaî, c.5, s.87-88.

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn Hişam, c.2, s. 279.

“Bana yalan isnat etmeyin; kim bana yalan isnat ederse cehennem ateşine atılır.”¹

Yine, *“Sizin benden sonra müşrik olmanızdan endişelenmiyorum. Ben sizin dünya için rekabet etmenizden; sizden öncekiler helak olduğu gibi helak olmanızdan korkuyorum.”²*

Yine, *“Ben sizden önce havuzda yer alıp bazı kişilerle niza ederek (delil getirerek) onlara galip geleceğim ve diyeceğim ki ey Rabbim! Ashabım, ashabım! Bunun üzerine denilecek ki: Senden sonra onların neler yaptıklarını bilmiyorsunuz!”³*

Yine; sahabeler arasında Peygamber-i Ekrem'e (s.a.a) yalan sözler isnat eden ve dünyaya ulaşmak için kan döken ve çeşitli büyük günahlar işleyen kimseler vardı; böyle kişiler nasıl adil olabilirler ki?! Yine Allah Resulü (s.a.a) ashabına,

“Sizler hükümet ve yönetime düşkün olacaksınız; halbuki kıyamet günü bu pişmanlık ve teessüfe dönüşecektir. O halde ne kötüdür bu süt veren (süt veren kadınmış gibi olan dünya) ve ne güzeldir o süttten kesilmek (ondan uzaklaşmak).”⁴

Ve gerçekten de böyledir... Doğru buyurmuştur Allah Resulü (s.a.a).

Doğal olarak, sahabenin adaleti şemsiyesi altında güdülen maksat, bazı sahabelerin Allah Teala'nın emirlerine aykırı hareket ederek işledikleri işleri ve davranışları temize çıkarmaktadır. Bu görüş uyarınca, haksız yere kan döken, şarap içip Müslümanların beytülmalini tarumar eden, sonraları yönetimi ele geçiren haktan sapmış unsurlara dürüst ve

1- Sahih-i Buharî, c.1, s.38; Sahih-i Müslim, c.1, s.9.

2- Sahih-i Müslim, c.7, s.68; el-Fezail kitabı, “İsbat-ı havz-i nebiyyina ve sıfatihi” babı; Sünen-i Kübra, Beyhakî, c.4, s.14, “Zikr-i rivayet” babı.

3- Müsned-i Ahmed, c.2, s.35.

4- Müsned-i Ahmed, c.3, s.199.

güvenilir kişi muamelesi yapmıştır.

Halbuki, sahabetin tümünün adil olduğunu ispatlamak için getirilen rivayetlerin çoğu senet bakımından zayıftır. Örneğin “Ashabım yıldızlar gibidirler...”¹ rivayetinin senedi zayıftır. İsrayinî, Ebu Hayyan-i Endülüsî ve öğrencisi Tacuddin bu rivayetin yalan ve uydurma olduğunu söylemişlerdir.²

“Allah beni ve ashabımı seçti ve onları benim damatlarım ve yardımcılarım kıldı. Ahir zamanda bir kavim gelerek onları kınayacak. Onlardan kadın almayın ve onlara kadın da vermeyin. Onlarla vuslat kurmayın, onlara ulaşmayın; onlara lanet helal edilmiştir.”³

Bu rivayetin senedinde Beşir b. Abdullah vardır; Beşir kimliği bilinmeyen kişidir.

İbn Habban, “Bu hadis batıldır; hiçbir itibarı yoktur” diyor.⁴

Doktor Atiye b. Zehranî de, “Bu hadis doğru değildir” demiştir.⁵

“Asırların en üstünü benim asrımdır” rivayetine gelince; içlerinde el-Kifaye kitabının sahibi de olan bazı ileri gelenlerin dediği gibi bu rivayetin senedi tam değildir.⁶

Muhteva açısından da bu rivayet kabul edilemez çünkü, sahabiler döneminde vuku bulan her olayın hak olduğu söylenemez. Örneğin Emirulmüminin Ali b. Ebutalib'in (a.s) haksızca şehit edilmesi, Peygamber Efendimizin (s.a.a) torunu İmam Hasan'ın Muaviye tarafından (a.s) ve İmam

1- Mizanu'l-İ'tidal, Zehebî, c.1, s.413.

2- et-Tebessur Fi'd-Din, s.179.

3- Sahih-i Müslim, c.4, 1873; Sünen-i Tirmizî, c.5, s.662; Müsned-i Ahmed, c.3, s.14.

4- Muhalifetu's-Sahabi Li'l-Hadisi'n-Nebevî, Abdulkerim Numle, s.83.

5- es-Sünnet, Ebubekir el-Hallal, c.1, s.483.

6- el-Kifayet-u Fi İlmi'd-Diraye, s.47.

Hüseyin'in (a.s) oğlu Yezit tarafından şehit edilmesi veya Müslümanların namuslarına taaruz edilip, kadınları hamile bırakıldığı, sahabe ve tabiinın öldürüldüğü Hirre olayında Medine-i Münevvere'nin saygınlığının çiğnenmesi gibi İslam dininin hürmetinin çiğnemesine neden olan olaylar nasıl makbul görülebilir.¹ Bunu hiçbir akıl sahibi kabul etmezken bir alimin asla kabul edemeyeceği apaçık bellidir. O halde bu tür rivayetler Peygamber Efendimize (s.a.a) nasıl isnat edilebilir?!

c- Tarihte Sahabelerin Tümünün Adaleti Mevzuu

Tarih, ister Peygamber Efendimizin (s.a.a) hayatında olsun, ister vefatından sonar, bazı sahabelerin birçok sapmalarını, Allah ve Resulü'nün (s.a.a) emirlerine muhalefet ettiklerini ispatlamıştır. Örneğin; bazıları Uhud savaşından kaçmış, Hendek savaşında evlerinde oturarak Allah Resulü'ne (s.a.a) muhalefet etmişlerdir.

Yine başta Ebubekir, Ömer, Ebu Ubeyde ve diğerleri olmak üzere muhacir ve ensarın çoğunun Peygamber Efendimizin (s.a.a), Usame b. Zeyd'in komutasında Rumlarla savaşmak konusunda emrine muhalefet ettikleri kesindir.²

Tarihçiler, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) vefatına müteakip, daha sonra halife olan bazı sahabeler tarafından bir takım üzücü olayların yaşatıldığını, bunların tehditle Peygamberimizin kızı Fatıma'nın (s.a) evine saldırarak onu dövdükleri onun hakkını ve ona ait olan mallarını, "peygamberler miras bırakmaz" diye uyduruk bir gerekçeye dayanarak gasbettikleri ve Hz. Fatıma'nın (s.a) onlara gazaplı olarak dünyadan göçtüğünü kaydetmişlerdir.

Ebuzer Gaffarî'nin Medine-i Münevvere'den Rebeze çölüne

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.250; el-Kamil Fi't-Tarih, İbn Esir, c.4, s.111-119; Te'cilu'l-Menfaat, Askalanî, s.453, Yezid b. Muaviye'nin biyogarisı.

2- el-Kamil-u Fi't-Tarih, İbn Esir, c.3, s.317.

sürgün edilmesi, Ammar Yasir dövülmesi ve Abdullah b. Mes'ud'un dövülerek kolunun kırılması, ve işlerin fasık kişiler tarafından ele geçirilmesi, Emirülmüminin Ali b. Ebutalib'e (a.s) küfredilmesi, ona karşı Cemel, Sıffin ve Nehriyan savaşlarının yapılması, cennet gençlerinin efendileri İmam -Hasan ve- İmam Hüseyin'in şehadeti,¹ Hirre olayında yaşanan facialar ve bu vakiada sekseni sahabeden olan on binlerce kişinin öldürülmesi, Bedir ashabının tümünün öldürülmesi ve ondan sonra hiçbir Bedir ashabının kalmaması tarihçilerin kaydettikleri olaylardır.²

Konunun Tamamlanması İçin Örnekler:

1- Bakara ve Âl-i İmran surelerini okuyan bir adam Peygamber Efendimiz (s.a.a) için onları yazıyordu. Allah Resulü (s.a.a) "Ğafuren Rahima" yazmasını imla ediyordu. Fakat adam "Alimen hakima" yazıyordu. Allah Resulü (s.a.a) ona, "şöyle şöyle yaz" buyuruyordu. Fakat adam, "İstedğim gibi yazıyorum" diyordu. Efendimiz, "alimen hakimen" yazmasını buyurunca, adam, "semien basiren" yazıyordu. Adam, "Ben Muhammed'i sizden daha iyi biliyorum" diyordu. Peygamber: Yer bunu kabul etmez" diye buyurdu.

Enes diyor ki: Ebu Talha bana şöyle rivayet etti: O adamın öldüğü yere gittiğim zaman onu mezardan dışarı atılmış olarak buldum. Bunun üzerine, "Bu adama ne oldu?" diye sordum. Dediler ki, "Onu birkaç defa defnettik, ama yer onu kabul etmiyor."

İbn Kesir diyor ki: "Bu rivayet Buharî ve Müslim'in ölçüleriyle bağdaşıyor; fakat onlar bu rivayeti zikretmemişlerdir."³

2- Velid b. Ukbe b. Ebi Muit Allah Teala'nın "fasık" diye

1- Şerh-u Nehci'l-Belaga, İbn Ebi'l-Hadid, c.6, s.17-45.

2- el-İmamet-u Ve's-Siyaset, İbn Kuteybe Dinverî, c.1, s.215-216; el-Muntazam, İbn Cevzî, c.6, s.16.

3- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.170.

nitelendirdiği bir kişidir. Allah Resulü (s.a.a) onu Benî Mustalık kabilesinin zekatını toplaması için gönderdiği zaman Efendimize onların kendisiyle savaşmak için hazırlandıklarını söyledi. Peygamber Efendimiz (s.a.a) onlarla savaşmaları için bir ordu göndermek isteyince Allah Teala onun hakkında şöyle buyurdu:

“Ey inananlar, size fâsık (yoldan çıkmış) bir adam bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeyerek bir topluluğa karşı kötülük edersiniz...”¹

Halbuki, Velid b. Ukbe sahabeden biri sayılıyordu; o halde fasık biri nasıl adaletli olabilir ki?!²

3- Benî Selme kabilesinden olan Cedd b. Kays hakkında şu ayet nazil olmuştur: **“İçlerinden öylesi var ki: "Bana izin ver, beni fitneye düşürme" der. İyi bilin ki, onlar zaten fitneye düşmüşlerdir. Cehennem de kâfirleri kuşatmıştır.”** (Tevbe, 49.)³

4- Mescid-i Dırar kıssası da bunlardan biridir. Bu mescidi inşa edenlere de sahabe deniliyordu ve Allah Resulü'ne (s.a.a) ulaşamadıkları zamanlar orada namaz kılıyorlardı; fakat Allah Teala onların kalplerinde sakladıkları şeyi açığa çıkardı ve böylece münafık oldukları anlaşıldı.

5- Allah Teala Mescid-i Dırarı inşa edenler hakkında şöyle buyurdu: **“(Seferden geri kalanlar arasında) Zarar vermek, nankörlük etmek, mü'minlerin arasını açmak ve önceden Allâh ve Elçisiyle savaşmış olan (adamın gelmesini) gözetlemek için bir mescid yapanlar da var. "İyilikten başka bir niyetimiz yoktu" diye de yemin edecekler. Oysa Allâh onların yalan söylediklerine şahittir.”**⁴

1- Hucurat, 6.

2- Tefsir-i İbn Kesir, c.4, s.212.

3- Sire-i İbn Hişam, c.2, s.332.

4- Tevbe, 107.

Onlar, aralarında, Mescid-i Dırar'ı bahçelerinde yapan Huzzam b. Halid b. Ubeyde, Muattab b. Kaşir, Ebu Habibe b. Ebu Ez'ar da olan münafıklardan on iki kişi idiler.¹

6- Onlardan biri de Bedir ve Uhud savaşlarına katılan, fakat malının zekatını vermekten sakınan ve bunun üzerine hakkında, **“Kimileri de: "Eğer Allâh, lütfünden bize verirse elbette sadaka vereceğiz ve yararlı insanlardan olacağız!" diye Allah'a and içtiler. Ne zaman ki Allâh lütfünden onlara verdi, O'n(un verdiği)ne cimrilik ettiler ve yüz çevirerek (sözlerinden) döndüler”** (Tevbe, 75-76) ayeti nazil olan Sa'lebe b. Hatib b. Ömer b. Umeyye'dir.²

Sa'lebe sürekli namazları vakitlerinde kılan bir sahabe idi. Fakir olduğu için Peygamber Efendimize (s.a.a) gelerek, “Allah'a bana mal varlığı vermesi için dua et” dedi. Bunun üzerine Efendimiz, *“Eyvahlar olsun sana ey Sa'lebe”* buyurdu, *“Şükürünü yerine getirdiğin az şey şükürünü yerine getiremeyeceğin çoktan daha iyidir.”* Fakat Sa'lebe, “Seni hak üzere peygamber olarak gönderen Allah'a andolsun ki, eğer dua edersen, o da beni malla rızıklandırırsa bütün hak sahiplerine haklarını vereceğim” dedi. Böylece Peygamber Efendimiz (s.a.a), *“Allah'ım! Sa'lebe'ye mal ver”* buyurdu. Bunun üzerine Sa'lebe'nin malı artkça arttı; fakat Sa'lebe malının zekatını vermekten sakındı. Nihayet sözünde durmayıp yalancılardan olması sebebiyle Allah Teala cezasını çekeceği gününe kadar kalbini nifakla doldurdu.

7- Zu's-Sudeyye de bu sahabelerden biriydi. Takva sahibi ve abid bir kişiydi. Onun ibadet ve çabası insanları hayrete düşürüyordu. Fakat Peygamber Efendimiz (s.a.a), *“Onun yüzünde şeytanın belirtisi var”* buyurarak onun öldürülmesini emretti. Böylece onu öldürmesi için Ebubekir'i gönderdi. Ebubekir onun namaz üzerinde olduğunu görünce geri döndü.

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.341; Tefsir-i İbn Kesir, c.2, s.388.

2- el-İstiyab, el-İsabe'nin haşiyesinde, c.1, s.201.

Bunun üzerine Ömer'i gönderdi; Ömer de onu öldürmeyince Ali b. Ebutalib'i (a.s) gönderdi. Ama Hz. Ali (a.s) gidince onu bulamadı.¹ Daha sonraları Haricilerin komutanı oldu ve İmam Ali (a.s) Nehrivan'da onu öldürdü.

8- Diğer bir grup da Resul-i Ekrem'le (s.a.a) birlikte (sahabe) olmalarıyla tanınan kişilerdi. Onlar Suveylem'in evinde oturup insanları Peygamber Efendimizden (s.a.a) alı koyuyorlardı. İşte bu nedenle Efendimiz bir kişiye Suveylem'in evini kendileri içeride oldukları bir sırada yakmasını emretti.²

9- Uhud savaşına katılan ve Peygamber Efendimizle (s.a.a) birlikte amansız bir şekilde savaşan Kuzman b. el-Haris de bu sahabelerden biridir. Onun Uhud'taki bu savaşından dolayı ashap, "Falan adam ne güzel bizim savaşmamıza hacet bırakmadı" dediler. Bunun üzerine Peygamber-i Ekrem (s.a.a), "*O cehennem ehлиндendir*" buyurdu. Kuzman yaralanıp yere düşünce ona, "Cennet sana afiyet olsun ey Eba Ğaydak!" dediler. Fakat Kuzman, "Üzerlik tohumlarından olan cennet mi?! Andolsun ki biz sadece soyum ve boyum için savaştık" dedi.³

10- Hekem b. Ebu As b. Umeyye b. Abdüşşems (Mervan'ın babası ve Osman'ın amcası) Peygamber Efendimiz (s.a.a) tarafından sürgüne gönderilen ve onun lanetine uğrayan bir sahabedir.

Fakihî, Zuhri ve Ata-i Horasanî'den kaydettiği bir senetle şöyle demiştir: Muhammed'in (s.a.a) ashabı onun huzuruna geldikleri bir sırada Muhammed (s.a.a), Hekem'e lanet ediyordu. Bunun üzerine, "Ey Allah'ın Resulü! Ona ne oldu?" diye sordular. Efendimiz (s.a.a), "*Ben falan eşimle birlikte olduğum bir sırada duvarın arasından bana baktı*" buyurdu..

1- el-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe, Askalanî, c.1, s.429.

2- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.332.

3- el-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe, Askalanî, c.3, s.235.

Allah Resulü (s.a.a) Hekem'in yanından geçtiği zaman Hekem alaylı bir şekilde parmağıyla ona işaret etti. Efendimizi dönüp onu görünce, "*Allah'ım! Onu sürüngen et*" diye beddua etti. Bunun üzerine olduğu yerde sürünmeye başladı.¹

Bir rivayette Aişe'nin Hekem'e şöyle dediği geçer: "Şehadet ederim ki, sen babanın sulbünde iken Allah Resulü senin babana lanet etti."²

Bütün bunlar ve benzerleri, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sahabeti arasında Allah ve Resulü'nün (s.a.a) razı olmadığı şeyleri yapan kimselerin olduğunu ve yine onlardan bazılarının Kitap ve sünnete muhalefet ettiklerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bir gün dahi olsa, Peygamber Efendimizi (s.a.a) gören herkesin adil olduğu görüşü, Peygamberlerin ashabı, ve eşlerinden bazılarının mümin olmadıklarını vurgulayan İslam dininin risaletiyle bağdaşmıyor.

Dolayısıyla, sahabelerini tümünün adil olduğu görüşü Kur'an-ı Kerim, Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünneti ve tarihin açık naslarıyla uyum içerisinde değildi.³

Bu Görüşün Ortaya Çıkma Sebepleri

Emeviler, Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünnet-i şerifini

1- el-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe, Askalanî, c.1, s.346.

2- el-İmamı's- Sadık (a.s) Ve'l-Mezahibu'l-Erbaa, Esed Haydar, c.1, s.597

3- Ayrıntılı bilgi için bk: 1- et-Tarih-u ve'l-İslam, Amulî; 2- Evza-u Ala's-Sünneti'l-Muhammediyye, Mahmud Ebu Reye; 3- en-Nass-u Ve'l-İçtihad, Şerefuddin; 4- İnkaku'l-Hak (ekler), Meraşî Necefi; 5- el-Fitnetu'l-Kubra, Tâhâ Hüseyin; 6- İ'cazu'l-Kur'an, Rafîî; 7- Ebu Hureyre, Ebu Reyye; 8- el-Ehadisu'l-Mevzue, "Ashabi ke'n-Nucum" hadisi; 9- Ensabu'l-Eşraf, Esmau'l-Münafikin, Belezurî; 10- Te'vil-u Muhtelifu'l-Hadis, İbn Kuteybe; 11- Şerhu'l-Mekasid, Teftazanî, 12- en-Nesayihu'l-Kafiye, İbn Akil.

saptırıp karıştırmada büyük bir rol oynamışlardır. Onlar, sahabelerin tümünün adil oldukları inancını ortaya atıp insanları sahabeleri eleştirmemeye davet ediyor, böylece İslam dinine ters düşen çirkin amellerinden dolayı insanların kendilerini eleştirip kınamalarını önlemek istiyorlardı. Onları eleştiren Müslümanları kafirlik ve zındıklıkla suçlayarak öldürülmelerine fetva veriyorlardı. Emeviler öldürmek istedikleri muhaliflerini sahabeye küfretmekle suçluyorlardı. Sahabeye küfretmenin anlamı ise gerçekte onları eleştirmekti.¹

Bu görüş Emevilerin hükümeti döneminde oluşturuldu; çünkü bu görüş onların hükümetleri için sağlam bir kale sayılıyor ve onların bütün gayr-ı meşru girişimlerine meşruiyet kazandırıyor. İşte bu nedenle, Muaviye kendini Resul-î Ekrem'in (s.a.a) halifesi saydığı zaman çirkin işlerine geçerlilik kazandırıp güçlendirmek için kendine meşru bir delil göstermek zorundaydı. Onun için en iyi delil, sahabelerin tümünün adil olduğu görüşüydü; çünkü kendisi de onlardan biri sayılıyordu. Dolayısıyla, ayet ve rivayetler Muaviye'nin adil olduğuna işaret etseydi, artık onun Peygamberin (s.a.a) halifesi ve Müslümanların imamı olmasını önleyecek bir şey kalmayacaktı?!

Sahabelerin adaleti görüşü, Emevilerin, İmam Hasan'ı (a.s) zehirlemeleri, İmam Hüseyin'i şehit etmeleri, Hirre olayı, muhacir ve ensardan birçoklarını öldürmeleri, Busr b. Ertah'ın saldırısı ve bunun gibi diğer şeylere meşruiyet kazandırıyor; çünkü bir sahabe bir insanı zalimce öldürecek olsaydı günah işlemiş olmazdı; zira sahabe mutlak suretle adildir ve diğerlerinin, hatta diğer sahabelerin bile ona itiraz etmesi câiz değildi.

Şia'da Sahabenin Anlamı

Sahabelerin mutlak olarak tümünün adil oldukları görüşüne

1- Tarih-i Bağdad, Hatib Bağdadî, c.14, s.7.

muhalif olanlardan biri de Ehl-İ Beyt mektebi izleyicileridir. İşte bu nedenle onları kafir ve zındık olmakla suçlamaktadırlar; çünkü onlar bazı sahabeleri kınamış ve bazılarının fasık olduklarını söylemişlerdir.

İbn-i Zer'a'dan şöyle rivayet edilmiştir: “Bir kişinin, Allah Resulü'nün ashabından birini eleştirdiğini görürseniz bilin ki o kafirdir; çünkü Allah Resulü (s.a.a) haktır, Kur'an haktır ve onun getirdiği her şey haktır. Peygamberin getirdiği şeyleri de sahabe bize ulaştırmıştır. Ve bunlar (Şia) Kitab ve sünneti iptal etmek için bizim tanıklarımızı eleştirmek istiyorlar; halbuki onlar kınanmaya daha layıktır ve onlar zındıktırlar.”¹

Bu söz zahir güzel de görünse ama haktan tamamen uzak ve batıl bir sözdür çünkü dini bize ulaştıran unsurlar Peygamber'in sahih ve mutevatir hadisinde bildirdiği üzere Kur'an ve Ehl-İ Beyt'tir. Kur'an tevatür yoluyla sabittir ve tevatür de ise, nakleden kişilerin adil olmaları asla şart değildir sadece sayının kesin bilgi ifade edecek derecede çok oluşu ölçüdür; örneğin görmediğimiz şehirlerin varlığı hakkındaki bilgilerimizin bir çoğu tevatür yoluyla bilinir yani yalan üzere anlaşmaları mümkün olamayan onlarca hatta yüzlerce kişi tarafından nakledildiği için biz o şehirlerin varlığında şüphe etmeyiz. Dinin temel kaynağı olan Kur'an Kerim'de bu yolla sonraki nesillere ulaştırılmıştır. Bunun için sahabelerin adil olması diye bir ölçüye gerek yoktur. Eh-İ Beyt'e gelince onlar da belirli masum kişilerdir. Ve onlar dinin ayrıntıları ve Kur'an'ın tefsiri ile ilgili gerçek bilgileri sahip oldukları vehbi ilimle bizlere ulaştırmışlardır. Buna göre dinin muhafazası için sahabeleri adil bilmek gibi uyduruk bir ilkeye ihtiyaç yoktur.

İbn-i Zer'a'nı yukarıdaki sözü İmam Ali'nin (a.s) şu

1- el-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe, Askelanî, c.1, s.18.

buyruğundan ne kadar da uzaktır: *“Hak ve batıl (masum olmayan) insanların vesilesiyle tanınmazlar; hakkı tanı ki haklının kim olduğunu tanıyabilesin; batılı tanı ki kimin batılı işlediğini bilesin.”*¹

Buradan herkesin, hakkın ne olduğunu Kur'an ve Ehl-i Beyt ışığında araştırıp onu seçmeye ve onu izlemeye hakkı olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat Şia'ya isnat edilen sahabenin tümüne dil uzatmak ye küfretme iftirasına gelince bunun gerçeği yoktur.

Şia, bütün Müslümanları bir ölçüde değerlendirmekte, sahabe, tabiin ve onlardan sonra gelenler arasında bir fark gözetmemektedir.

Şia'ya göre Peygamber'i görmek ve onunla birlikte olmak bir fazilettir ancak bu, kişinin adil olmasını ve imtihandan kurtulmasını gerektirmez. Yani diğer insanlar gibi şeytanın vesvesesi, şehvetin tutkusu, gazap ve kabile bağnazlığı onda etki yapabilir ve yoldan çıkabilir. O da diğer insanlar gibi mesu'ldür ve her an adalet çizgisinden çıkabilir. Aklın hükmettiği bu esas üzerine Şia, kimlerin Peygamber Efendimizle birlikte olmaya sadık kaldıklarını ve kimlerin topukları üzerinde cahiliye dönemine geri döndüklerinin bilmek için tamamen tarafsız olarak sahabeyi eleştirip onların adil olup olmadıklarının incelemeyi câiz biliyor.

Bütün bunlardan hedef, gerçek sahabeyi yalancılardan ayırt edip onların naklettiği rivayetleri seçmektir.

Sahabe Hakkında Şia'nın Görüşünün Özeti:

Ehl-i Beyt mektebi adalet açısından sahabenin durumunun diğer insanlarla aynı olduğuna, sahabe arasında adil kişiler olduğu gibi adil olmayan kişilerin de bulunduğuna, Peygamber

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.210; Nehcu'l-Belaga, hikmetli sözler, 262; Biharul-Envar, Meclisî, c.22, s.105 ve c.32, s.228.

Efendimizin (s.a.a) davranış ve sünneti insanın tutum ve davranışlarına yansımakla sınırlı değil, onun yanında olmakla adil olmayacağına ve sadece Peygamberimizin (s.a.a) beraberinde olmanın sahabenin adaletinde hiçbir rolünün olmayacağına inanmaktadır.

Sahabenin adaletinin ölçüsü onların yaşamlarıdır. Amel ve davranışları İslam dininin emirlerine uygun olan adildir; amelleri İslam'ın emirlerine aykırı olan ise adil değildir. Bu düşünce Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimizin (s.a.a) sünnet-i şerifi ile tam bir uyum içerisindedir.

Kur'an-ı Kerim, sahabe arasında gerçek müminlerin olduğuna değinerek onları övmüştür, yine onların arasında Allah Teala'nın yalancı olduklarını bildirdiği münafıkların olduğuna ve ayrıca onların arasında, Akabe gecesi Peygamber Efendimizi (s.a.a) terör etmeye çalışanların bulunduğu içlerinde fasıkların bulunduğu dilleriyle peygambere eziyet edenlerin olduğuna değinmektedir.¹

1- el-Fusulu'l-Muhimme, Abdülhüseyin Şerefuddin, s.189.